

Videnskaben om økonomien er gået under for økonomien

Økonomisk motivation.....	2
Distinktionen mellem økonomi og videnskab er videnskabelig.....	2
Penge.....	3
Pengenes værdi	3
Pengenes funktion.....	4
Markedet, det økonomiske systems indre omverden.....	5
Produktiv og uproduktiv akkumulering af penge	6
Konklusion.....	8

Økonomisk teori og videnskab består i beskrivelser af dynamik og rationalitet bag og i det økonomiske system, dvs. i begrebslig og teoretisk indkredsning af og definition på ”det økonomiske” funderet i metodisk empiriske betragtninger.

Videnskaben om det økonomiske er således ikke at identificere med økonomien i sig selv, men mere at se som en videnskabelig disciplin, der ”burde” stå autonomt i forhold til økonomien, hvorfra den ser økonomien, det økonomiske system i sig selv på videnskabens egne betingelser uden at forveksle videnskab med økonomi.

Selve afgrænsningen af økonomien i forhold til videnskaben om økonomien burde således være indskrevet som en distinktion i videnskaben selv, hvor videnskaben etablerer sin autonomi ved ikke at lade sandhedskriteriet identificere med det økonomiske kriterier for hensigtsmæssighed og mening¹.

Sandheden om økonomien skal med andre ord ikke betinges af, om den er et økonomisk aktiv eller ej. Det ville være udtryk for en underminering af videnskaberens autonomi, hvis kvalificeringen af sandheden inden for de videnskabelige discipliner skete på baggrund af en vurdering af, om den kan sælges eller ej.

¹ Tidligere videnskabsminister, Helge Sander, identificerede af ideologiske årsager de økonomiske succeskriterier med videnskabens kriterier for sandhed, når han højtideligt erklærede, at videnskabens berettigelse bestod i sandhedens markedsværdi. Det var det, som lå i at ”minimere afstanden mellem forskning og faktura”.

Økonomisk motivation²

For at få hold på det økonomiske, så er videnskaben om økonomien nødt til at indikere incitamentet i den økonomiske rationalitet, dvs. udvikle begrebsligheden omkring inertien i økonomien til forskel fra andre former for individuel psykisk og social incitament. Vi taler her om den økonomiske aktørs bevæggrunde, det, der driver værket, skaber dynamik, mening og fremdrift i det økonomiske system.

Det økonomiske incitament, mening i økonomisk forstand, formålet med og rationaliteten bag økonomien, det økonomiske subjekts hensigter kan forsøges indkredset på følgende vis: **"Den økonomiske aktør opstår omkring intentionen om at opnå et maksimum af tilgodehavender hos alle andre aktører"**. Dette forhold kan konkretiseres med positive iagttagelser af alle den økonomiske rationalitets afkroge og på alle systemets niveauer.

Penge er den ene økonomiske aktørs tilgodehavender hos alle andre. Dvs. penge er helt centrale for den økonomiske betragtning, for de er udtryk for den mest likvide form for tilgodehavende hos den ene i forhold til alle andre, det hvorom den økonomiske rationalitet centrerer sig.

Distinktionen mellem økonomi og videnskab er videnskabelig

Det kan beskrives videnskabeligt, hvad vi gør her ved eksplicit, dvs. autonomt i videnskabelig forstand at indskrive beskrivelsen af det økonomiske i den videnskabelige diskurs og kvalificere den som sådan til forskel for den økonomiske betragtning.

Grænsen mellem videnskaben og økonomien aftegner sig netop her. For når videnskaben beskriver motivationen i økonomisk forstand, så kvalificeres denne beskrivelse som sand eller falsk uafhængig af den økonomiske motivation. Det er rigtigt eller forkert, at motivationen hos aktøren på markedet danner sig om bestræbelsen på at opnå et maksimum af tilgodehavender hos alle andre, og det rigtige og forkerte i beskrivelsen afhænger ikke af, om det er lukrativt eller ej i økonomisk forstand at beskrive den økonomiske motivation.

Den videnskabelige diskurs henter sin gyldighed i distinktionen mellem hvad der er sandt og falskt, hvor den økonomiske betragtning kvalificeres over distinktionen mellem hvad der er lukrativt for den enkelte aktør og hvad der er mindre lu-

² Rent begrebsligt så overlapper betydningerne af "motivation", "incitament", "formålmæssighed", "hensigtsmæssighed", "teleologi", "mening", "drift", "inerti", osv hinanden her, hvor der dybest set er tale om noget, der skaber et umiddelbart falskt indtryk af selvfølgelighed. Man kan sige, at disse udtryk er med til at fremmane indtryk af noget oprindeligt givent, som bærer og konstituerer selve det økonomiske system, hvor der i realiteten er tale om en gensidig konstitution i systemteoretisk forstand, fordi selve den økonomiske rationalitet er lige så afgørende for rationalitetens formålmæssighed, som formålmæssigheden kan siges at være afgørende for systemet. Uden et økonomisk system var der ingen økonomiske motiver, og uden motiverne, der lever ved systemet, så var der heller intet økonomisk system. Begreberne indbyder til forsimplet essensmystik. Søg på "essensmysticisme" via Google.

krativt. Orienterer man sig mod, hvad der er lukrativt i økonomisk forstand, så agerer man performativt som henhørende under den økonomiske rationalitet, dvs. man indskriver sig aktivt under den økonomiske rationalitets performance.

Videnskaben producerer videnskabelige beskrivelser. Deres sandhedsværdi afhænger ikke af, om de kan sælges eller ej. Det kan beskrives videnskabeligt, og det er en videnskabelig betragtning, der opstår ved at gøre det. Her i teksten, som de kære læser sidder og læser, der falder beskrivelsen af beskrivelsen som en videnskabelig kvalificering af sig selv som videnskab. For så vidt som de forstår teksten, er de med til at kvalificere videnskaben som videnskab.

Videnskabens budskaber, beskrivelser, kan også sælges. Men det er ikke det, der kvalificerer dem som sande i videnskabelig forstand. Vurderingen af den videnskabelige beskrivelse i økonomisk forstand henhører under det økonomiske, ligeledes kvalificeret og skabt i og med selve vurderingen.

Varer og ydelser, der kan sælges på markedet, er aktiver i økonomisk forstand, på samme måde som pengene og de mere faste kapitalværdier er. Det falder under den økonomiske videnskabs genstandsfelt, videnskabens måde at afgrænse sit forskningsfelt på, når varer, ydelser, penge, kapital beskrives som aktiver.

Penge

Pengene fungerer som betalingsmiddel. De er aktiver, hvor gæld er passiver. Begrebsparret aktiver og passiver indikerer selve pengebegrebets polaritet, deres dobbelte karakter. Den ens tilgodehavender er andres gæld, et aktiv for den ene er en eller alle andres passiv. Penge er således et komplekst fænomen, bestående i kredit- debitorrelationer. Den ens tilgodehavender hos alle andre, eller den ens tilgodehavende hos en eller flere andre.

Pengenes værdi

Verden bliver ikke rigere af at sætte sig selv i gæld. Ved at inddrage pengenes dobbelte karakter i betragtningen, så bliver det klart, at verden ikke nødvendigvis bliver rigere af at sætte sig i gæld til sig selv, eller ved at skrive vekslers på fremtiden.

Penge er ikke ret meget værd i sig selv nu om dage. Deres værdi som betalingsmiddel i udvekslingen af varer og ydelser mellem købere og sælgere er betinget af prisen på penge, bl.a. sat i penge. Prisen på penge kan også sættes på anden vis. Med guldfoden³ var der tale om, at pengenes værdi som betalingsmiddel blev

³ Guldfoden blev afskaffet i 1971, hvor USA opgav resterne af den form for garanti, der ellers altid havde knyttet sig til pengenes funktion. Indtil da havde man været af den overbevisning, at hvis ikke centralbanken, kongen eller andre med lovsikret ret til at udstede penge inden for et domæne, garanterede pengenes værdi med løftet om til enhver tid at ville indløse de prægede møntenheder for guld eller andre ædelmetaller, så ville tilliden til pengene som betalingsmiddel forsvinde sammen med pengenes funktion i det økonomiske system. Indtil da hvilede pengene på

sikret af udstederen af penge med garanti for, at pengenes pålydende værdi til enhver tid kunne ombyttes for et bestemt kvantum guld. Sølv og platin har været anvendt på samme måde.

Prisen på penge afhænger af, hvor mange der findes af dem. Er der mange, så falder de i pris, der opstår inflation, prisstigninger på varer, ydelser og andre kapitalværdier. Er der få, så stiger prisen på penge og deres distributive kraft stiger, dvs. de samme nominelle talværdier vil i prisdannelsen distributivt indikere relativt flere goder og ydelser. Det henhører under markedets prisdannelsesmekanisme⁴.

Pengene er altså ikke meget værd i sig selv, men optræder som mål for alt andet i økonomisk forstand, dvs. som mål for alt, hvad der kan sættes pris på. De værdier, der sættes pris på, svarer altså ikke til prisen, pengene, for pengene og pengeprisen er ikke noget værd og har således ikke et værd i sig selv, der svarer til det, den sættes på.

Pengenes funktion

Prisen er som udtryk for værdi ikke værdien selv, hverken som bytteværdi eller nytteværdi. Prisen og pengene er ingen ting værd, men virker og fungerer i referencen som økonomisk indikation for værdi, kvalificeret og båret i en økonomisk kommunikativ praksis, hvor køber og sælger agerer ved at udveksle en vare eller en ydelse mod betaling.

Ydelsen og varen bevæger sig i udvekslingen den modsatte retning af pengenes. Køber modtager varen eller ydelsen mod betaling i penge, der tilfalder sælger.

Sælger sætter prisen på sin ydelse ud fra en vurdering af, om den opnåede betaling er af større værdi for denne på markedet end tabet af den afgivne ydelse eller ud fra en anden form for motivation, der falder uden for den økonomiske rationalitets form for formålmæssighed.

Køberen betaler ud fra en vurdering af, om den betalte pris er udtryk for et mindre tab af værdi i købekraft end værdien af det opnåede, eller ud fra en motivation, der ikke lader sig kvalificere som henhørende under den økonomiske rationalitet.

Mødet i handelen finder ideelt set kun sted, hvis køber og sælger på hver sin side vurderer, at udvekslingen er til egen fordel. Den ens fordel er ikke den andens. Handelen kan betragtes som til begges fordel. Men handelen kan ikke siges at

forsikringen om at pengene havde værdi i guld. I dag hviler deres funktion alene på tillid, tro og overtro.

⁴ Vi taler her om markedets mekanismer i klassisk forstand, hvilket faktisk ikke ser ud til at gælde længere. Siden begyndelsen af 1970'erne har der været en gigantisk inflation i pengemængderne, men især over de sidste 30 år har denne inflation manifesteret sig i mere og mere abstrakte, dvs. afledte former for finansielle produkter, der kun kan siges at have meget lidt at gøre med realøkonomien. Se senere i dette essay, hvor der forsøges at skelne mellem produktiv og uproduktiv økonomisk aktivitet. Der er tale om en yderst tvivlsom distinktion, som jeg på ingen måde mener at der er redegjort for i dette essay, eller andre steder for den sags skyld.

bygge op til eller bidrage til en højere form for formålmæssighed, for der findes dybest set ikke sammenlignelige værdibegreber bag det økonomiske systems hændelser.

Afgivelsen af købekraft kan finde sted ud fra motivationen om at opnå købekraft. I så fald er der tale om økonomisk rationalitet. Det kaldes en investering. Den kan også finde sted ud fra motivationen for at slippe for at skulle betale frem over, hvilket også henhører under den økonomiske rationalitet; En skyldner kan købe sit gældsbevis ud, hvis det er kontraktligt nødvendigt eller hvis denne kan og skønner, at tilbagebetalingen af gælden fremover vil medføre et større økonomisk råderum på dennes side, end hvis denne beholder sine penge, dvs. frem for at bruge dem på at betale sin gæld tilbage. Skyldneren har måske mulighed for at beholde sine aktiver, sine penge, sine likvide tilgodehavender hos alle andre, frem for at afvikle et passiv for på den måde måske at vinde flere aktiver på et lidt senere tidspunkt. Det er alt sammen økonomiske betragtninger, altså udtryk for økonomisk rationalitet.

Markedet, det økonomiske systems indre omverden⁵

Hvis markedet for udvekslinger går i stå, så skyldes det, at der er mangel, frygt for mangel på likviditet, eller at motivationen for at betale for ydelser og goder er fraværende af andre årsager end de rent økonomiske. Det sidste handler om motivationer, der ikke er økonomiske, men som afgør om den økonomiske rationalitet overhovedet kommer til udfoldelse! Hvis et menneske er tilfreds med tilværelsen, og har stillet alle sine behov uden om pengeøkonomien, så er motivationen for at købe og sælge, opnå købekraft eller afgive den borte.

De generelle konjunkturer handler bl.a. om, hvor stor tiltro der generelt er på markedet til fremtidig indtægt og omsætning. Manglende tro på indtægt fører til sparsommelighed og akkumulering af penge, afvikling af gæld og færre penge i samfundet. Tiltro til indtægt og omsætning fører til gældsstiftelse, udstedelse af penge og udveksling af varer og ydelser mod betaling i penge, fordi ingen er bange for at komme til at mangle penge.

⁵ I systemteoretisk forstand taler man om markedet, som det økonomiske systems indre omverden. Det centrale er her, at markedet er et andet for enhver, netop fordi det kognitivt genereres for iagttageren ud fra dennes forudsætninger. Produktionsvirksomheden ser markedet for sine produkter, dvs. potentielle købere og konkurrenter. Markedet er i det perspektiv et helt andet, end det er for køberen. Og det korte og lange i det er, at markedet netop ikke kan iagttages entydigt rigtigt fra noget sted. Det olympiske perspektiv mangler så at sige. Pengemængder kunne fx tegnes op i en kumulativ angivelse, sådan a la BNP. Men sagen er, og det ser ud til at forbigå den gældende fagvidenskab på det økonomiske felt, at pengene ikke kan oversættes til eller tages som ækvivalent udtryk for noget som helst. Rent kvantitativt så kan omsætningen i penge godt måles. Men relationen mellem disse nominelle værdier, og det de står som mål for, glimrer ved sit fravær. Troen på at der skulle gælde et entydigt oversættelsesprincip mellem penge og anden realitet må siges at være det moderne samfunds egentlige overtro, tilfældigvis forklædt som og faktisk set konstituerende for den såkaldte økonomiske videnskab, der af samme grund kan siges at være ren mystik.

Penge er gældsbeviser, mere eller mindre likvide former for betalingsmidler. Uden gæld, ingen penge, netop fordi at penge er gæld. Penge er den enes tilgodehavender hos alle andre, det der driver den økonomiske aktivitet.

Produktiv og uproduktiv akkumulering af penge

Det hedder sig, at drivmidlet i verdensøkonomien er olie. Gas er også et drivmiddel, lige som andre energikilder virker i udvekslingen og udviklingen af goder og ydelser. Rigtigt er det, at for så vidt at der ligger fysisk aktivitet bag produktionen og udvekslingen af økonomiske aktiver, så er det udtryk for, at nogle fysiske muligheder realiserer sig. Enhver form for fysisk realisering af en mulighed koster i fysisk forstand, dvs. realiseres på bekostning af mængden af de for det økonomiske system til enhver tid stående mulighedsbetingelser.

Olien er en absolut begrænset energikilde, og afbrændingen af olie fører til mindre olie samt ødelæggelse af jordens livsbetingelser. Det samme gælder for de andre former for fossilt brændsel. Over de sidste 150 år har den reelle økonomiske omsætning og generering af tilgodehavender i økonomisk forstand primært knyttet sig til forbruget af fossile brændsler⁶, inden for de sidste 100 år primært olie. Derfor er drivmidlet i den økonomiske rationalitet blevet mere knap end nogen sinde før, samtidigt med at jordens livsbetingelser forsvinder i takt med den økonomiske vækst, reelt produktive side af økonomien.

Forbruget og omsætningen har ført til mangel i økonomisk forstand, mangel på olie, rent miljø, livsrum og fremtid. Og forsøget på at kompensere for mangelen på fossilt energi er resulteret i en ny form for uproduktiv generering og akkumulering af penge, finansbobler og virtuelle finansielle markeder, uden nogen konstruktiv funktion i realøkonomien⁷.

Penge kan akkumuleres som mere eller mindre realistiske krav på fremtidige ydelser og køb af varer. Der kan være akkumuleret gigantiske krav på fremtiden et sted i verden samtidigt med at der mangler likviditet andre steder. Det karakteriserer bobleøkonomien. Tilvæksten af uproduktive penge, gældsbeviser, er kernen i finanskrisen.

For over hovedet at få den mest basale form for udvikling og formidling af de grundlæggende behovstilfredsstillelser til at finde sted, må der være penge eller andre byttemidler til rådighed i økonomisk forstand. Hvor pengeøkonomien er brudt sammen, fx som vi ser i PIIGS-landene i øjeblikket, der ligger ressourcer hen og forbliver ubrugte lige som menneskene, der ikke har noget at arbejde med.

Samtidigt med det ser vi, at gigantiske formuer i form af tilgodehavender isolerer sig på små golde øer i verdensøkonomien, hvor de bliver stående som aktiver, tilgodehavender, der ikke tør manifestere sig, gøre sig gældende i realøkonomien,

⁶ Gas, olie og kul.

⁷ Krige om ressourcer, finansieret med seddelpressen, har været dagens orden siden tidernes morgen. Afskaffelsen af guldfoden var konsekvens af USA's forsøg på at finansiere Vietnam-krigen. Adskillige krige er finansieret med seddelpressen siden.

af angst for at blive afsløret som alt for urealistiske krav på fremtidens varer og ydelser. Således findes der i øjeblikket gigantiske pengebeløb, likvider, krav på likvider, derivater, futures, osv. som bevæger sig rundt i verdensøkonomien som tal i den finansielle sektors elektroniske univers uden mod til at slå sig ned som andet end helt abstrakte krav på fremtiden (derivater).

Disse mange penge genererer ikke udvekslinger mellem mennesker med fysiske behov for at yde i kraft af sin arbejdsevne og modtage varer og ydelser mod betaling. De cirkler rundt som handler med penge og afledte pengeværdier uden at manifestere sig i "realøkonomien"⁸, samtidigt med at der mangler penge, aktive betalingsmidler i hænderne på de arbejdsløse masser, der kun har gæld, passiver.

Dem, der har akkumuleret et maksimum af tilgodehavender i overensstemmelse med det økonomiske subjekts rationalitet, har krav på det hele, men ikke brug for noget, og tør ikke manifestere sit krav, bruge sine penge, af angst for at disse krav skulle afsløre sig som alt for abstrakte og urealistiske, dvs. værdiløse krav på fremtiden. Grunden til, at deres akkumulerede penge så alligevel tenderer mod at blive værdiløse, er den simple, at de har for mange af dem. De har sejret ad helvede til i økonomisk forstand!

Verdensøkonomien vidner p.t. om et system, hvis inertier tenderer mod at underminere sig selv. Dem, der mangler penge, betalingsevne, de har nemlig ikke mulighed for at opnå betalingsevne, fordi alt allerede er i hænderne på dem, der ikke vil afgive sin betalingsevne af angst for at blive mindre betalingsdygtige.

I mellemøsten findes der fx meget rige familier, der har tjent formuer ved salg af olie og gas. Disse penge er investeret i kapitalværdier, som aktiver, med hjemsted i skatteøer i verdensøkonomien. Alverdens kreditorer har således aktiver anbragt i skattely for et sted mellem 130 billioner kr. og over 200 billioner kr. Alverdens nationalstater står samtidigt i gæld, dels til egne borgere og virksomheder, dels til udenlandske økonomiske aktører. Dvs. de institutioner, der udgør den formelle ryggrad i det økonomiske system, altså forudsætningen for pengenes funktion som betalingsmiddel, er gældsatte til det, der hviler i disse nationale og internationale formelle strukturer. Dvs. det, der bærer pengenes funktion, staterne, de står i gæld til det marked, som staterne bærer.

Staterne har med andre ord glemt sin økonomiske magt over pengenes funktion i en form for tilbedelse af den økonomiske magt under betegnelsen det fri marked.

Det fri marked beskrives og opleves i den globalt herskende økonomiske orden som løsningen på alverdens problemer, hvorfor staterne, nationalstaterne med deres konstituerende rolle i forhold til markedet, pengemarkedet og hele det pengeøkonomiske system, bruger den statslige og politiske magt i forsøget på at redde markedet. Man glemmer af ideologiske grunde statens og det politiske systems egen magt i forsøget på at redde det, som er båret af stat og politik.

⁸ Dvs. den del af økonomien, der har en reel fysisk pendant.

Således ligger forskellige nationalstaters økonomi i ruiner, fordi man har brugt sine midler i forsøget på at redde fx finanssektoren og fraskrevet sig retten til at generere likviditet i de økonomiske sammenhænge, hvor der er brug for det af realøkonomiske grunde. På europæisk plan har medlemmerne af Euroen opgivet deres lokale møntenhed til fordel for en stærk fælles mønt, med det formål at få andel i verdensøkonomien. Men på lokalt plan mangler der likviditet, således at arbejdskraft og ressourcer ligger ubrugte hen.

Det er det nødvendige resultat af ca. 30 års misforstået økonomisk politik. Et gigantisk monetaristisk, altså ideologisk og økonomisk eksperiment, der på mange måder tenderer mod ikke bare at blive det moderne samfunds akilleshæl, men som også tenderer mod at føre til helt uoverskuelige problemer for livet i sin helhed og menneskeheden som sådan her på den lille blå planet.

I bestræbelsen på at opnå økonomisk succes i global skala, så har det moderne individ og samfund fortrængt og diskvalificeret den videnskabelige forståelse for økonomien, sådan som den fungerer.

Konklusion

Videnskaben om økonomien er således gået under for økonomien.

Bestræbelsen på at opnå den ultimative købekraft på globalt plan har eroderet pengenes funktion i de fleste af jordens langt mere økologiske og bæredygtige lokalområder.

Og der, hvor realøkonomien fungerer på globalt plan, der sker det fortsat på bekostning af realøkonomiens fundamentale mulighedsbetingelse, nemlig energien i form af fossile brændsler.

Oliepriserne⁹ vil frem over svinge hysterisk op og ned, mest op, for til sidst at afsløre olien som den absolut begrænsede mulighedsbetingelse for den globale realøkonomi. Væksten vil standse, ophøre som resultat af den økonomiske rationalitets selvnegerende performance.

Men det falder som en viden, der kvalificeres uden for det politiske og økonomiske systems kognitive rækkevidde.

Problemet er nemlig, at sandheden om den økonomiske rationalitet er gået under for økonomien med dens selvnegerende adfærd.

⁹ <http://www.spiegel.de/wirtschaft/unternehmen/forscher-erarbeiten-modelle-zur-oelpreis-entwicklung-a-858670-druck.html>